

Etični potrošnik

OKTOBER 2009

02

ISSN 1855-5462

Naslov

Etični potrošnik

Avtorji

Publikacijo so pripravili partnerji projekta Tudi Jaz, v okviru istoimenskega projekta:

Evilib (info@zavodekvilib.si)

Humanitas (mateja@humanitas.si)

Focus (ziva@focus.si)

Društvo afriški center (afriskicenter@yahoo.com)

Uredništvo publikacije

Focus društvo za sonaraven razvoj (Živa Gobbo, Lidija Živčič)

Humanitas društvo za človekove pravice in človeku prijazne dejavnosti (Eva Marn, Rene Suša)

Foto

arhiv Humanitas, arhiv Focus, KED Smetumet, F. Pohleven, Rok Klemenčič, Matej Mljač

Koncept, oblikovanje in tehnična izvedba

Studio Poper

Tisk

Medium d.o.o.

Tiskano na papir Cyclus Offset (100% recikliran)

Naklada

2.000 izvodov

Izdajatelj

Focus društvo za sonaraven razvoj,

Sedež: Maurerjeva 7,

Pisarna: Trubarjeva 50,

Telefon: +386 1 515 40 80

Elektronska pošta: info@focus.si

www.focus.si

www.tudijaz.org

Publikacijo finančno podpirajo

Publikacija je nastala v okviru projekta Tudi Jaz, ki ga finančno podpira Evropska Komisija. Za vsebino te publikacije so izključno odgovorni partnerji projekta in ne odraža nujno stališča Evropske Komisije.

Publikacijo finančno podpirata Se Ministrstvo Republike Slovenije za okolje in prostor, ter Eko sklad - Slovenski okoljski javni sklad.

Publikacija je podprta tudi s strani Evropske Komisije: Operating Grant 2007

V projektu Lifestyle sodelujejo:

FOCUS, društvo za sonaraven razvoj z ozaveščanjem spreminja obnašanje ljudi za okolju in družbi odgovorno življenje. Ključna področja delovanja so: podnebje, energija, mobilnost ter podnebje in razvoj. www.focus.si

HUMANITAS, društvo za človekove pravice in človeku prijazne dejavnosti se zavzema za ranljive skupine prebivalstva v Sloveniji in po svetu. S pomočjo globalnega učenja, medkulturnega dialoga in razvojnih projektov širi zavedanje o medsebojni odvisnosti, pomenu spoštovanja človekovih pravic in sprejemanja drugačnosti. www.humanitas.si

DRUŠTVO AFRIŠKI CENTER

Društvo afriški center deluje na področjih izobraževanja, informiranja, kulture, socialnih zadevah, pomoči, razvoju ter na področju športa in turizma. Cilji društva so:

- spodbujati pozitivno zavest o Afriki, ter podati ljudem uravnoteženo sliko Afrike
- združiti in opolnomočiti afriško diasporo v Sloveniji
- povezati afriške in slovensko kulturo

ZAVOD EKVILIB

je nevladna organizacija, katere namen je prispevati svoj delež k razvoju boljše družbe. Področja našega delovanja so: razvojno sodelovanje in izobraževanje za razvoj ter svetovanje za družbeno odgovorno upravljanje s človeškimi viri. www.zavodekvilib.si

STUDIO POPER

je novodobni studio za komuniciranje v javnem prostoru. Močni koncepti, interdisciplinarni pristopi in družbena odgovornost so osnova vseh del studia: od plakatov, brošur in celovitih kampanj, do razvijanja in oblikovanja vizualnih identitet, spletnih orodij in novih medijev. Studio Poper ima sedež v Ljubljani in deluje mednarodno. Celovito o Popru na: www.poper.si.

Uvodnik

Živa Gobbo

Urednica, vodja projektov (Focus, društvo za sonaraven razvoj)

Vsi se veliko pogovarjamo o krizah – nekateri o finančni, nekateri o podnebni. Nekateri se pogovarjajo o današnjih krizah in nekateri o preteklih ali prihodnjih krizah. Zdi se, da nas šele krizna obdobja spodbudijo k temu, da si ogledamo svet okoli sebe in se zamislimo ter pogovorimo o njem. Dokler nam gre dobro, si ne vzamemo časa za to.

Nekega večera sem v brezdelju ležala na kavču, poleg speče hčerke, in se ukvarjala s 'težkim' vprašanjem. Ali naj prižgem televizijo ali ne? Po kratkem premisleku sem se odločila, da bom raje sama s svojimi mislimi. Za kaj takega namreč pogosto nimam časa oz. si tega časa ne vzamem, saj je veliko bolj preprosto biti zleknen na kavču in 'buljiti' v TV, brez potrebe po razmišljanju. No, televizija je ostala ugasnjena tudi zato, ker pomeni vsak vklop hkrati tudi nekaj kilogramov premoga, ki gre v ozračje.

Moje misli so medtem šle svojo pot in se nekako spotaknile ob okroglem letu 2010. Kaj bom takrat počela, ali bom na istem delovnem mestu, v istem stanovanju, z istimi ljudmi? Prišla sem do zaključka, da ne morem ničesar vedeti zagotovo. Tako sem pomislila tudi na okrogli letnici 2020 in 2050, ki sta v genih tistih, ki se ukvarjamo s podnebjem, zapisani kot srednje-ročni in dolgoročni mejnik za zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov. Ti letnici zamejujeta obdobje, za katero skušamo prepričati državnike, da postavijo dovolj ambiciozne cilje, da se podnebni sistem ne sesuje. Ob zaključku, da mi ni jasno, kaj bo z menoj naslednje leto, kaj šele čez deset ali štiriideset let, mi je postalo jasno, zakaj je odločanje o podnebnih ciljih takšna trnova pot.

Kljub negotovi prihodnosti pa vem, da zdaj, v tem trenutku, lahko živim in vplivam. Zakaj ne bi živela in vplivala tako, da mi ne bo treba imeti slabe vesti pred mojo spečo hčerko? Ker sta moje življenje in delo naravnana tako, da je moj vpliv na planet bolj trajnosten kot vpliv povprečnega državljan ali državljanke naše države, se seveda pojavi vprašanje, koliko sploh lahko sama vplivam na globalne tokove, to veliko mrežo, katere del smo mi vsi. Ob pogledu na spečo hčerko si lahko odgovorim, da sicer malo, vendar pa vsekakor vplivam. To počnem zase, pa tudi zanjo. Mirno ji bom lahko rekla, da sem brez slabe vesti.

Vsi živimo in delujemo v svetovni mreži sedaj, v tem trenutku. Dolgoročni cilji so sicer zelo pomembni, da si postavimo smer, v katero želimo iti, vendar pa to ne pomeni, da moramo odlašati vse do takrat. Sedaj morajo v Bangladešu plavati na suho in pustiti vse imetje v popljenem domovanju. Sedaj morajo naši znanci ali sorodniki po Sloveniji čistiti blato in vodo iz dnevne sobe ali popravljati strehe po toči. Sedaj ropamo še zadnje drobce naravnih virov povsod po svetu. To se dogaja zdaj, danes. Vzemimo si čas za premislek o svojem življenju in vplivu, še preden pride do krize. Začnimo sedaj, danes, tudi ukrepati.

Upam, da bo ta številka Etičnega potrošnika vplivala, vsaj sprožila iskrico v vsakem od nas, da bomo začeli spreminjati lasten odnos do mreže, v kateri živimo, do soljudi in do lastnega okolja. Ta številka ponuja osnovo za ukrepanje na področju bivanjske kulture.

Vsebina

03 UVODNIK **04** KUPUJEMO, TROŠIMO, ODVRŽEMO, KAJ PA PREJ IN POTEM? **04** NAKUPUJEMO SMETI **04** BIVANJSKA KULTURA **06** POMEN PREDELAVE LESA IN UPORABE LESNIH IZDELKOV ZA BLAŽENJE **07** PODNEBNIH SPREMENB **07** HIŠA DOBREGA **08** POČUTJA **08** GRADNJA Z NARAVNIMI MATERIALI ALI EKO HIŠA ZA 1000 EVROV **10** NARAVNE BARVE **11** OČARLJIV POTENCIAL **12** ZAVRŽKOV **12** KAJ MENIJO O TRAJNOSTNEM RAZVOJU IN ETIČNI POTROŠNJI **14** MINI NAGRADNI KVIZ **14** RAZSTAVA TUDI JAZ

Etični potrošnik je del projekta Tudi jaz, ki ga izvaja več nevladnih organizacij:

- Focus, društvo za sonaraven razvoj
- Humanitas, društvo za človekove pravice in človeku prijazne dejavnosti
- Društvo Afriški center
- Zavod Ekvilib

Kupujemo, trošimo, odvržemo, kaj pa prej in potem?

Besedilo

Urša Štrukelj, Ked Smetumet

Nakupujemo smeti

Spolno košaro posod se danes odpravim na trg po torte, pa se vmes spomnim, da lahko spotoma kupim kapre na kilo v stekleni lonček, ki ga imam slučajno s sabo. Na moje veliko razočaranje takšnih kaper nisem mogla kupiti, ker mi jih prodajalka po zakonu lahko proda le v njeni plastični posodi. Kaper nisem kupila, saj me preprosto mine jesti kapre iz plastike, s katero ne vem, kaj naj počnem, ko je prazna. Lahko se trudimo, da bi naši koši za smeti ostali prazni, vendar nam zakon tega ne dovoljuje. Po zakonu danes ni dovoljeno biti ozaveščen, etičen,

»Navajeni smo, da kupujemo s hrano vred tudi smeti«

trajnosten kupec. To je več kot bizarno. In ljudje res upoštevajo take zakone? Zakaj? Ker so brez zdrave pameti? Pa saj ni nobene logike v tem, da je bolj kupovati hrano v vedno novi plastični, stekleni ali keramični posodi. Na koncu najbolj šteje, da se jo ponovno uporablja, drugotno pa, iz česa je. Ozaveščanje, ekološka zavest, etična potrošnja naj bi postali splošno stanje zavesti, za katero bodo stali proizvajalci, trgovci in končno kupci. Zakoni bi morali biti grajeni po sistemu trajnosti in zdrave pameti. Torej, treba jih je napisati na novo! Nakupovalni

dogodki, kot je ta s kaprami, se vrstijo in včasih se zdi, da ni pomoči ljudem, ki ustvarjajo in pristajajo na sistem, kot je ta.

Ponuja se potreba po odpravi virov smeti, ki pa so posledica brezglavih in lenih proizvajalcev, prodajalcev in nakupovalcev. Začeti je potrebno ustvarjati alternative v nakupovanju na sistemski ravni. Skrajni čas je, da način ponovnega polnjenja postane na novo pridobljena navada tudi na našem trgu. Navajeni smo, da kupujemo s hrano vred tudi smeti in zdi se, da se pri potrošnikih sploh ne porajajo vprašanja glede iskanja bolj trajnostnih in etičnih načinov nakupovanja.

Na srečo bes in nemoč splahnita in porodi se nov zagon ... Odidem na trg s še več lonci in trme na »brezembalažni« lov na hrano. Inicijativa za ponovno uporabo in reciklažo že rabljenih surovin je vsekakor dobrodošla, še bolj pomembno pa je, da je teh v osnovi čim manj. Torej, da se te omeji na nujne in ekološke, ne pa na od kapitalizma navajene smeti.

Nakupujemo smeti, ampak raje tiste z etično noto.

Besedilo

Focus, društvo za sonaraven razvoj

Prvo pravilo etične potrošnje je »porabi manj«, kar velja tudi za porabo materialov in energije. Nasvetov, kako lahko bolj učinkovito trošimo energijo, je veliko. Večina ukrepov je tako enostavnih, da nam ne vzamejo ne časa ne lastne energije, samo zmanjšajo stroške in vpliv na okolje. Ali ste vedeli, da naprave v stanju pripravljenosti (stand by – ko lučka na televiziji še vedno gori, kljub temu da smo jo ugasnili z daljincem ...) porabijo okoli 10 % elektrike v gospodinjstvih? Kaj pa zelena elektrika? Ali res nimamo vpliva?

Ko opremljamo stanovanje, želimo pričarati vzdušje domačnosti (to se razlikuje od posameznika do posameznika). Opremo izbiramo glede na barvo, kakovost, ceno. Kaj pa vidik okoljskega odtisa?

Ko kupujemo omaro, lahko izberemo rabljeno in jo osvežimo z barvami in malo domišljije.

Razmišljajte o novi postelji ali posteljici za otroka? Zakaj ne bi preverili na www.bolha.com ali na www.podarimo.si in jo prebarvali? Se vam zdi mizica v dnevni sobi dolgočasna? Prebarvajte jo, prelepitate ali drugače preuredite in osvežite. Ste našli odlagalnik? Je grd? Prebarvajte ga.

Če želimo novo, lahko kupimo ekološke izdelke ali pa izdelke pravične trgovine, kjer smo lahko gotovi, da v njih ni znoja izkoriščanih.

LJUDJE SE SELIMO VES ČAS. SE PRESELJUJEMO, PRISELJUJEMO, ODSELJUJEMO, VSELJUJEMO SKUPAJ, GRADIMO GNEZDECA, DELOVNE PROSTORE ... KAKO JE TO POVEZANO Z ETIKO?

STANOVANJA SO POLNA NAJRAZLIČNEJŠIH MATERIALOV, KI JIH MORAMO PRIDOBITI ZATO, DA LAHKO NEKJE SEDIMO, NEKJE LEŽIMO, SE KAM ZLEKNEMO, KAJ PREBEREMO IN TO ODLOŽIMO, DA KAJ SKUHAMO, SE UMIJEMO, GREMO NA STRANIŠČE, MORDA KAM POVABIMO PRIJATELJE, DRUŽINO, ZNANCE, SODELAVCE. TOREJ, VELIKO MATERIALA.

Bivanjska kultura

Ali ob izrazu ekološko oblikovanje pomislite na asketsko opremljeno stanovanje? Nasprotno nam prikaže Oliver Heath, avtor knjige Urbani ekošik, ki ponuja možnosti za urbano, sodobno in ekološko oblikovanje doma. Urbani ekošik razume kot ravnovesje, ki povezuje tehnologijo, ustvarja čiste in učinkovite prostore, naravne elemente, ki zagotavljajo toplino in teksturo ter starinske kose, ki prostoru vdihnejo značaj in dušo. Tako ustvarimo interjer, ki je funkcionalen, lep na pogled, zdrav in obziren do okolja.

Pri opremljanju stanovanja je pomembno pomisliti na tri osnovne vidike urbanega ekošika:

Tehnologija: današnja tehnologija nam ponuja večjo energetske učinkovitost, z njo lahko ustvarimo manj odpadkov. Pri tem bomo uporabljali vse več energije iz

9 obnovljivih virov, na primer energijo sonca, vetra, zemlje in morja. Sodobna tehnologija poleg večje učinkovitosti uporablja tudi vse več materialov, ki imajo manjši vpliv na okolje, saj so naravni ali reciklirani.

Narava: vonj sveže pokošene trave, hrapava površina lubja in prasketanje ognja v nas prebudijo pomirjujoče čustvene odzive. Naravni materiali tako v dom vnesejo čutnost in toplino. S tem se tudi izognemo velikim količinam umetnih strupov v lastnem domu.

Starine: lahko jih spreminjamo in prilagajamo prostoru in željam. S ponovno uporabo predmetov se izognemo ponovnemu obremenjevanju okolja, ki ga povzroča prekomerna potrošnja in težnja po novem. Lahko je tudi ceneje. Spodbujajo domiselnost pri spreminjanju predmetov ali določanju novih načinov uporabe in namembnosti. Imajo tudi lasten značaj.

Pri opremljanju ne smemo pozabiti, da največ virov porabimo v kuhinji – v njej porabimo velik odstotek vode, elektrike in plina, ki ga porabi naše gospodinjstvo. Bodimo manj razsipni in poskrbimo, da bomo vsak liter, vat in kubični meter porabili kar najučinkoviteje.

Zanimivo je, da je kopalnica, ki je pogosto najmanjši prostor v stanovanju, po porabi vode, plina in elektrike na drugem mestu; takoj za kuhinjo. Ta prostor ima kljub skromnim meram lahko prav sramotno velik ogljikov odtis.

»Prvo pravilo etične potrošnje je
»porabi manj««

knjiga je na voljo: <http://www.vale-novak.si/>
Oliverjeva spletna stran: <http://www.oliverheath.com/>

Etični potrošnik /
Oktober 2009 /
02

ŽIVIMO V ČASU, KO SE JE PODNEBJE V SORAZMerno KRATKEM OBDOBJU DRISTIČNO SPREMENILO. NEKATERI TO OZNAČUJEJO KOT NARAVEN POJAV, POVEZAN S POVEČANO AKTIVNOSTJO SONCA IN S TEM VEČJIM SEVANJEM ENERGIJE NA ZEMLJO. VENDAR PA JE BOLJ VERJETNO, DA JE ZA SPREMEMBE (SO) KRIV ČLOVEK, KI JE S SVOJIM LAKOMNIM DELOVANJEM PORUŠIL RAVNOVESJE NA ZEMLJI. Z UPORABO FOSILNIH GORIV IN DRUGIMI DEJAVNOSTMI JE POVZROČIL POVEČANO EMISIJO OGLJIKOVEGA DIOKSIDA TER DRUGIH TOPLOGREDNIH PLINOV, KI V ZRAČNI PLASTI PREPREČUJEJO EMISIJO ENERGIJE V VESOLJE.

Pomen predelave lesa in uporabe lesnih izdelkov za blaženje podnebnih sprememb

Besedilo in foto

Prof. dr. Franc Pohleven

Biotehniška fakulteta, Univerza v Ljubljani

Zaradi tega se ozračje intenzivneje segreva in priča smo ekstremnim vremenskim pojavom (suše, neurja s točo, orkani ...). Ali je še možnost, da se ponovno vzpostavi ravnovesje na zemlji? Nemudoma bi morali preusmeriti svetovno gospodarstvo v energetske nepotratne tehnologije, ki za izdelke potrebujejo malo energije. Prav tako pa bi morali namesto fosilnih goriv uporabljati obnovljive vire – torej preiti bi morali na trajnostni razvoj, ki temelji na tehnologijah z nizkimi emisijami ogljika.

Idealen nizkoogljichen material je LES, ki nastane s pomočjo energije sonca in s procesom fotosinteze iz atmosfere veže CO₂. Les je od vseh gradbenih materialov in surovin za izdelke najbolj dostopen – je dar narave. Če ga enostavno skurimo, je CO₂ nevtralen, predelan v izdelke pa znatno prispeva k znižanju CO₂. Za obdelavo lesa v izdelke in objekte potrebujemo malo energije, le-ti pa v obdobju uporabe še nadalje skladiščijo CO₂ in tako znatno prispevajo k znižanju koncentracije CO₂ v ozračju – delujejo protiogljično, kar je bistveni pogoj za obvladovanje podnebnih sprememb.

Nekaj primerjave lesa z drugimi materiali: pri proizvodnji 1 m³ plastike se v ozračje sprosti skoraj 5 ton CO₂, železa več kot 15 ton in aluminija več kot 25 ton CO₂. Kubični meter drevesa pa s procesom fotosinteze veže 0,9 tone CO₂, lesni izdelek v uporabi pa še 1,1 tona, torej en kubični meter izdelkov v končnem izračunu zmanjša v ozračju ekvivalent CO₂ za dve toni! (Slika 1). Izrabljene lesne izdelke pa na koncu lahko pokurimo in iz njih pridobimo še energijo. Koliko dodatne energije pa bo potrebno, da se bomo po koncu uporabe znebili sintetičnih materialov?

V Sloveniji imamo za prehod na nizkoogljicho družbo neizmerne možnosti, saj razpolagamo z obilnim lesnim bogastvom. Poraščenost z gozdom je pri nas več kot 60 %, kar predstavlja 300 milijonov kubičnih metrov lesa. V naših gozdovih na leto priraste skoraj 4 m³ lesa na prebivalca! Tako je les edina surovina, ki jo imamo v izobilju. V času gospodarske krize in podnebnih sprememb sta les in predelava lesa izrednega pomena, saj predstavljata neizmerne možnosti za preusmeritev slovenskega gospodarstva, da postane energetske nepotratno in do okolja vzdržno. Z zmanjšanjem porabe

Les bi morali predelati doma v izdelke z najvišjo dodano vrednostjo

Etični potrošnik /
Oktober 2019 /

Končni rezultat, onesnaženost na vseh nivojih, ki ruši zdrave ljudi, gverilski nastop reklam pa nam onemogoča, da bi videli jasno ali sploh, kaj se dogaja. Ni meja temu hedonizmu in na drugi strani profitu. Znanstveniki v zadnjih letih, glede na vse katastrofe, ki so se v zadnjih letih zgodile na Zemlji, apelirajo kot mlini na veter. Človek je prišel do skrajne meje te nenaravne situacije, ki se je ne da več prenašati. Vsakdanje življenje, naši mikro svetovi nam narekujejo, pa predvsem naša etika (za tiste, ki sploh še vedo, kaj to pomeni), da zamenjamo smer in najdemo novo, višjo kvaliteto bivanja. Potrebna je podrobna analiza za vsako dejanje človeka na terenu, da najdemo, kaj je tisto, kar delamo narobe. Ukazati bi morali, da so predpisi in zakoni podrejeni predvsem in najprej v korist ohranitve ekosistema.

Moderna arhitektura ima na primer nalogo zdravljenja in ozdravljenja okolja kot njeno poslanstvo, da se odkrije vse potrebne elemente za sožitje z naravo na vseh nivojih. Najti ravnovesje med naravo in človekom tudi na tem področju. Uporaba naravnih materialov, recikliranje. Prihajamo do nujnosti vzpostavitve novega področja, ki bi se ukvarjalo izključno s tako imenovano bioekološko arhitekturo: to je edina pot, ki je v tem trenutku sposobna ustaviti proces degradacije okolja in lahko zviša kakovost bivanja.

Njena naloga je, da ne onasnežuje in da na novo ovrednoti odnose med ljudmi, ki so se skrhalo zaradi prej omenjenega

hlastanja po kapitalu.

Hiša kot živ organizem, ki se umesti v naravno okolje in nima zapečatenega prehoda med zunanjimi in notranjimi prostori.

In v prav tako hišo se bom s sopotnikom, arhitektom, in hčerko vselila čez manj kot pol leta. *Osnovna ideja hiše je kraški zid, ki dviga nad sabo sodobne oblike. Tako nastane dvorišče v notranjosti, kjer se v vseh letnih časih lahko zbirajo prijatelji. Je stičišče preteklosti in prihodnosti. Ima zabrisane meje med notri in zunaj. V sebi nosi abstraktno razumevanje Krasa kot metafizične pokrajine, ki ponuja idealen ekosistem. Ima svoje lastne sisteme za nabiranje deževnice, zemeljske in sončne energije. Stremi k čim manjši izgubi energije, kar pomeni, da ima pravilno razporejene odprtine, volumne in različno tehnologijo gradnje zidov in izolacije. Spodnji del hiše je narejen iz kamna, nabranega pri izkopu. Uглаšena je z naravo, kjer se nahaja. Še barva zgornjega dela fasade je v enem od odtokov neba. In kljub temu je pri pridobivanju gradbega dovoljenja, žal, prišlo do zapletov in težav zaradi nerazumevanja ljudi, ki so strogo vpeti v togi svet birokracije in neživljenjskih zakonov.*

A mi gremo naprej in si pojemo kot poje Lou Reed, »(...) živeti v hiši, ki s svojo čisto poezijo, s kamnom in lesom krona naša življenja.« To je vse, kar potrebujemo tukaj in zdaj.

Hiša, v kateri živim, je zgrajena iz lesa, sena, ilovice, peska, žagovine, nekaj apna in mivke. Gradil sem jo po modrostih naših prednikov. Sama gradnja, ki je trajala 4 mesece, je potekala takole: na mestu, kjer je že prej stala stara hiša, sem teren očistil in utrdil. Namesto temeljev je nastal raven utrjen plato. Povsod, kjer pridejo postavljene stene, sem na tla položil 6 cm debele macesnove plohe, ki služijo kot hidroizolacija. Nanje sem položil tramove iz bora in kompletno konstrukcijo iz lesa. Na spodnji del špirovcev sem pribil deske in nanje položil mešanico zemlje in sena, ki sem jo zmešal kar v mešalcu za malto. Zgoraj sem pribil letve in nanje položil kritino. Stene so narejene iz pokonci postavljenih enako debelih borovih debel (spodbijanca). Mednje sem najprej natlačil isti material kot na streho, nato pribil letvice pod kotom 45 stopinj in dodal še ilovnati omet (zemlja + pesek). Na koncu sem dodal še fini omet iz mivke in apna. Tudi strop v hiši je lesen. Kritino sem uporabil rabljeno, ravno tako okna in vrata. Inštalacija je minimalna. Tudi greznica in del kanalizacijskih cevi so narejene iz lesa (les je posekan

V POPLAVI SODOBNIH GRADBENIH MATERIALOV SE VEDNO BOLJ OBRAČAMO NAZAJ K NARAVI.
BLATO, SLAMO IN LOPATO RABIŠ, DA ŽIVIŠ BOGATO.

Gradnja z naravnimi materiali ali eko hiša za 1000 evrov

poleti v mladi luni, tako je poln lastnega soka in vanj ne more prodreti druga tekočina).

Les za hišo je posekan pozimi – december, januar, februar v stari luni. Les, ki je posekan v tem času, je odporen na vlago in zajedavce, zato ga ni potrebno dodatno zaščititi. Poznamo več različnih drevesnih vrst. Trajni lesovi, kot so macesen, hrast, črni bor, kostanj, so najbolj primerni za dele hiše, ki so delno izpostavljeni vlagi. Manj trajni lesovi, kot je smreka, jelka, beli bor, lahko tudi lipa ali topol, se najpogosteje uporabljajo za ostrešje. Vse ostale vrste lesa pa razžagamo v deske in so primerne za pohištvo. Ilovica, ki je primerna za gradnjo, vsebuje 8 do 15 % gline, ostalo je pesek. Po potrebi dodajamo apno ali pesek. Primerne kombinacije s slamo, žagovino ali peskom so odlična izolacija, ometi, estrihi ...

Hiša je potresno in požarno varna, lahka in 100 % ekološko razgradljiva. Gradnja je enostavna in lahko tudi zabavna. Vse materiale je mogoče reciklirati. Bivanje v njej je

Besedilo in foto

Miro Žitko

prijetno. Ilovica poskrbi za primerno zračno vlago. V zelo kratkem času vpije veliko vlage in jo po potrebi oddaja v prostor. V bolnišnici v Nemčiji za pljučne bolnike so na hodniku zgradili dodatno steno iz ilovice. Meritve so pokazale, da ne potrebujejo več mikroklimatskih naprav. Strošek za hišo: les je posekan v domačem gozdu in razžagan na domači žagi, ilovica in seno sta pri hiši, za gradnjo sem kupil le nekaj mivke in apna, žeblje, inštalacijo in kopalniško opremo. Kritina in okna so rabljena. Vse ostalo sem naredil sam. Gradnja me je na koncu stala samo 1.000 evrov.

Že tretje leto potekajo delavnice za ekološko gradnjo, na kateri dobite znanje za gradnjo z naravnimi materiali. Napisal sem knjigo, v kateri so podrobno opisani vsi materiali in gradnja z njimi. Knjiga se lahko naroči na <http://www.ekovas.si/index.php/knjigagradnja>, razazia@gmail.com ali po telefonu 041 315 785.

Priljubljenost /
Oktober 2009 /
33

009, 00

BARVE KOT ESENCA ŽIVLJENJA OZIROMA POKAZATELJ ODENKOV NAŠEGA RAZPOLOŽENJA SO NEPOGREŠLJIVI SESTAVNI DEL ČLOVEKOVEGA BIVANJA. ŽAL PA SE LAHKO V NJIH »SKRIVA« PRENEKATERA ZDRAVJU KOT TUDI OKOLJU ŠKODLJIVA SNOV. OBUJANJE TRADICIONALNIH RECEPTUR JE ŽE PRED DESETLETJI PRENEKATEREGA EKOLOŠKEGA RAZISKOVALCA POPELJALA NA POT IZDELAVE OKOLJU IN ČLOVEKU PRIJAZNIH TER SODOBNIM TRENDOM BIVANJA ZADOVOLJIVIH IZDELKOV.

Naravne barve

Besedilo

Mateja A. Leskovar

gradbeni biolog

Zaščita lesa

V glavnem se veselimo raznolikosti naravnih odtenkov različnih vrst lesa. S pomočjo naravnih premazov na osnovi rastlinskih olj (laneno, tungovo, borovo ...) in voskov (čebelji, karnauba ...) tako ohranjamo osnovne lastnosti lesa (toplina, reguliranje klime v prostoru) obenem pa še dodatno poudarimo njegov prvinski karakter raznolikih vzorcev in barvnih odtenkov.

V primeru zunanjim vremenskim vplivom izpostavljenega lesa pa se je smiselno odreči vzdrževanju lesene svežine, saj je najbolj ekološka oziroma ekonomska in praktična ravno sposobnost lesa do samozaščite. Posledica tega nepočetja je siva patina, ki jo les pridobi z leti in se tako na naraven način vkomponira v svojo bodisi naravno bodisi urbano okolico.

Včasih pa si zaželimo, da bi tudi kateri izmed lesenih izdelkov (pohištvo, igrala oziroma igrače) zaživel v živopisanih odtenkih. V tem primeru lahko osnovnim naravnim premazom (olja in voski) dodajamo različne zemeljske oziroma mineralne pigmente. Le-ti so tudi edina znana in učinkovita naravna zaščita pred spreminjanem snovnega odtenka lesa zaradi vplivov UV-žarkov (temnenje oziroma rumenenje). S kančkom belega pigmenta lahko tako ohranimo osnovno svežino svetlega (smrekovega ali javorjevega) lesa ali pa navdihnemo starinsko patino kateremu izmed temnejših listavih sort. Bel pigment je le eden v vrsti različnih mineralnih pigmentov oziroma oksidov, ki so na voljo v naravni paleti. Oksidi so praviloma na voljo v močnejših živobarvnih odtenkih, medtem ko je za zemeljske pigmente značilen umirjen zemeljski ton – tudi

zelene, rumene ali rdeče. Saj gre v primeru teh pigmentov nenazadnje »zgolj« za zmlate zemlje iz različnih nahajališč po Evropi oziroma svetu, medtem ko oksidi oziroma mineralni pigmenti nastajajo v tovarnah. So sicer zdravju neškodljivi (vendar ne vsi, zato pozor pri nakupu), lahko pa med samo proizvodnjo onesnažujejo okolje (problem onesnaževanja voda v primeru izdelave titanovega oksida).

Zidne barve

Z zgoraj omenjenimi pigmenti lahko toniramo tudi celoten nabor naravnih zidnih barv. Najbolj tradicionalen naraven oplesk v slovenskem okolju je prav gotovo uporaba dobro uležanega gašenega apna, ki pa ga obvladajo le še redkokateri pleskarji in ga v življenje obujajo predvsem nadobudni posamezniki. Iz različnih tovarn oziroma okoljsko naravnanih delavnic pa prihaja še široka paleta ilovnatih, silikatnih, kazeinskih in disperzijskih barv.

Medtem ko pri ilovnatih, silikatnih ter kazeinskih barvah skorajda brez pomislekov lahko zaupate v njihovo ekološko neoporečnost, je potrebno biti nekoliko bolj pazljiv pri izbiri disperzijskih barv. Naravne disperzijske barve so namreč vezane s pomočjo naravnih drevesnih smol, običajne disperzijske barve, ki so najpogosteje v uporabi, pa s pomočjo akrilnih smol. Akrilne smole so umetne in nerazgradljive snovi, ki obenem preprečujejo »dihanje« zidnih površin, kar je tudi glavni razlog za nastajanje zidnih plesni v naših prebivališčih. Še veliko bolj problematične v tem smislu pa so različne pralne barve na osnovi silikona ali lateksa, zato jih doma uporabljajte le v omejenem obsegu.

Podobne naravne alternative obstajajo tudi na področju fasadnih oziroma zunanjih barv. V primeru uporabe naravnih pigmentov za pigmentiranje zunanjih opleskov bodite pozorni le na to, da nekateri pigmenti (predvsem modri odtenki) niso prav posebej obstojni pred delovanjem UV-žarkov in zato hitro zbledijo.

Na enako »težavo« naletimo tudi v primeru uporabe rastlinskih barvil za pigmentiranje ali lazuriranje sten. Tudi ta barvila namreč niso UV obstojna in zelo hitro zbledijo.

Ustvarjanje z naravnimi barvili

So pa tovrstna rastlinska barvila osnova za izdelavo izdelkov za ustvarjanje, med katere sodijo različne otroške igralne barvice, izdelki za umetniško ustvarjanje, barve za barvanje tekstila kot tudi barve za barvanje živil (velikonočnih pirhov na primer).

V primeru izdelkov za umetniško ustvarjanje in še posebno v primeru otroških igralnih barv je potrebno biti pozoren na to, s kakšnim vezivom oziroma fiksirji so povezana rastlinska barvila. V tem segmentu se lahko namreč »skriva« prenekatera nevarna snov.

Podobno je v primeru barv za barvanje tekstilnih izdelkov. Obstojnost oziroma fiksiranje tovrstnih barvil je mogoče namreč doseči le z uporabo večjega števila močnejših kemikalij, med katerimi pa nekatere niso tako zelo okolju ali zdravju škodljive.

Ravno v primeru tekstilnih barv oziroma tekstilne tehnologije nasploh se najbolj kaže razlog za obstoječe trende onesnaževanja. Velika količina kemikalij ter umetnih barvil določa namreč ravno naša potreba oziroma potreba potrošnika po vedno bolj obstojnih oziroma vedno intenzivnejših barvnih odtenkih. Kot da bi nas tovrstna obstojnost lahko zavarovala pred minljivostjo življenja, vedno intenzivnejši odtenki pa iz mrtvila našega vsakdana.

Zložena naključna vrečka (dežnik + konferenčni trak)

Razvita naključna vrečka z všitim žepkom v notranjosti

čokolina, cedevite itd. zelo aktualna je tudi Naključna vrečka, sešita iz polomljenega dežnika in sistema iz konferenčnega traku, ki služi kot obesek za ključče in se ob naključni odločitvi za nakupe ali prenašanju dobrin med prijatelji spremeni v nosilno vrečko. Izdelujemo tudi nakit, ki je sestavljen iz filca (odpadek pri proizvodnji copat), starega nakita, rožnih vencev in različnih malih odpadkov. Iz plastičnih vrečk, ki se jim ne moremo izogniti (npr. od toaletnega papirja) kvačkamo trpežne cekarje ali pa jih zlikamo v vodoodporne slinčke, torbice in denarnice.

Poleg izdelkov, ki jih kreiramo s skupnimi močmi, se vsaka osredotoča še na lastne reciklažne projekte. Maja Rijavec (majarija) plete košare in celo špansko steno iz časopisnega papirja ter izdeluje luči iz odpadnih papirjev, prilepljenih na konstrukcijo iz odpadne olupljene električne žice. Urša Štrukelj (diligent.org) predvsem šiva zavese in oblačila iz odrabljenih kosov tekstila, lasten odpadke (kosi tekstila in nitke) pa predela v čipke in nakit, kombiniran z biseri iz čokoladnih ovitkov ter z odpadnimi žičkami. Maja Modrijan (smmart) proizvaja blokce iz starih fotokopij, praznih strani šolskih zvezkov, obrazcev, položnic in kuvert, iz starih oblačil šivam oblačila in čevljuje, jajčno embalažo predelujem v unikaten papir, v tandemu s Simonom Modrijan pa izdelujemo okvirčke iz starih okenskih okvirjev.

Svoje spretnosti in odkritja širimo v družbo preko razstav in drugih dogodkov ter raznovrstnih delavnic, kjer počnemo še cel kup reči. Lahko bi naštevala do jutri, ker je reciklažno polje neskončno, materiala pa je vedno na voljo preveč. Če pa se zgodi katastrofa (ali, upam, eko preblisk vseh prebivalcev sveta) in nam zmanjka smeti, si bomo že našle novo delo in nove izzive.
Kar brez skrbi.

www.smetumet.com

Kaj menijo o trajnosti in etični potrošnji...

1. Kaj na kratko po vaše pomeni trajnostni razvoj?

MŠ: Zavedanje, da so človeški in naravni viri dragocenost. Razvoj jih ne sme posiljevati, temveč vključevati.

PG: Na splošno bi lahko rekli, da trajnostni razvoj pomeni način zadovoljevanja potreb sedanje generacije, ne da bi pri tem ogrozili možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih generacij. Trajnostni razvoj ne zajema le ekološkega oziroma okoljskega vidika razvoja, temveč je celosten, saj implicira tudi gospodarski razvoj (ne nujno rast) in socialno kohezijo. Bistvo je v uravnoteženem odnosu med naravo in človekom, v upoštevanju dejstva, da so mnogi viri omejeni. Človeštvo je s svojim družbenim razvojem, ki smo ga v preteklosti zmotno enačili z rastjo, to ravnovesje že v veliki meri ogrožilo, na kar nas opozarjajo, denimo, ekstremni vremenski pojavi (poplave, moča, toča, plazenje tal itd.), na katere doslej v mnogih okoljih nismo bili navajeni. Žal še ni povsem dozorelo spoznanje, da smo od narave odvisni in da imamo dolžnosti tudi do prihodnjih generacij, da moramo našim zanamcem zapustiti planet, kakršnega smo od naših prednikov dobili sami.

DS: Trajnostni razvoj je razvoj, ki upošteva v medsebojni soodvisnosti tako ekonomski, okoljevarstveni, kulturni kot tudi socialni razvoj družbe. To je razvoj, ki upošteva dediščino človeštva, ki jo prinaša preteklost, sedanost in tudi ohranja veliko senzibilnost do predvidenih posledic našega sedanjega ravnanja na prihodnost.

2. Kako sami pripevate na osebni ravni.

MŠ: S spoštovanjem in kultiviranjem okolja

PG: Odgovoren odnos do okolja se resnično prične pri posameznikih, pri vsakem izmed nas. Sam sem zagovornik zmanjšanja oziroma racionalne porabe energije in vode, za kar si vsakodnevno prizadevam, tako v poklicnem kot tudi zasebnem življenju. Svoj delček k varovanju okolja prispevam tudi s premišljeno potrošnjo.

DS: Kot predsednik Zveze svobodnih sindikatov se trudim, da bi krepili našo moč in vpliv na sprejem takšnih družbenih odločitev, ki jih sprejemajo bodisi v slovenskem parlamentu ali pa sindikati skupaj z delodajalskimi organizacijami, da bi se vsaj približevali, če že ne v celoti sledili ciljen trajnostnega razvoja. Nedvomno je prav čas velike gospodarske krize tudi priložnost za takšne odločitve; še zlasti, če vemo, da smo v to krizo prišli prav zaradi tega, ker so v svetu vendarle prevladovalе vrednote, ki niso v skladu z načeli trajnostnega razvoja. V krizo nas je pripeljal neizmerni pohlep po dobičkih, absolutna vladavina finančnih institucij in lastnikov kapitala, povečevanju gospodarske rasti in konkurenčnosti, kot osnovnega gibalnega nadalnega razvoja družbe. V ospredje je bil postavljen interes kapitala, na obrobje pa bil odrinjen interes okolja in velike večine ljudi našega planeta. Torej ker doživljamo to krizo tudi kot krizo vrednot, je prav zato to primeren trenutek, da v ospredje postavimo druge vrednote – solidarnost, družbeno odgovornost podjetij, blaginjo vseh ljudi, medgeneracijsko solidarnost, trajnostni razvoj in varstvo okolja.

mem razvoju

MŠ = MAJDA ŠIRCA
Ministrica za Kulturo Republike Slovenije

PG = dr. PAVEL GANTAR
Predsednik Državne ga zbornice

DS = DUŠAN SEMOLIČ
Vodja zveze svobodnih sindikatov

3. Kako razumete koncept etične potrošnje?

MŠ: Ne kupujem stvari, ki jih ne rabim tudi si ne dovolim, da bi mi drugi diktirali, kaj rabim. Nisem ujetnica ekonomsko propagandnih sporočil, blagovnih znamk in ideologij, ki producirajo (umetne) potrebe zato, da se kapital lažje reproducira.

PG: Etično potrošnje razumem kot dobro preiščeno trošenje oziroma kupovanje. Kot nasprotje brezglavemu, impulzivnemu in nepotrebnemu trošenju ter tudi čim daljši uporabi kupljenih izdelkov. Pravzaprav gre za potrošnje, ki ima več pozitivnih učinkov in povzroča čim manj negativnih posledic - tako družbenih kot okoljskih. Potrošnik lahko s svojo preiščenostjo spodbuja razvoj inovativnih izdelkov in rast trajnostno naravnanih podjetij, učinkoviteje uporablja svoj denar in jih ne namenja za nesmiselne, nekakovostne izdelke, sumljivega ali spornega izvora, v nakup katerih nas sicer na vsakem koraku sili agresivno oglaševanje in s tem ustvarjanje (kvazi) potreb, ki to v resnici niso. Zame je pomembno, kako (ne)trajnostno so bili uporabljeni viri za to, da je prišel nek izdelek na trg in v moje roke.

DS: Koncept etične potrošnje je področje razmisleka o posledicah našega ravnanja in obnašanja pri odločitvah, ki so povezane z našo potrošnjo. Gre za posledice, ki so povezane tako z našim okoljem kot tudi z kvaliteto življenja ljudi, ki ustvarjajo produkte ali storitve, ki jih kupujemo in seveda, kako naše konkretne odločitve vplivajo na zdravje in počutje nas posameznikov, ki te stvari uporabljamo.

4. Ali sami uveljavljate koncept v svojem življenju in kako?

MŠ: Mnogo stvari si naredim sama

PG: Seveda se trudim. Predvsem ne sodim med "impulzivne potrošnike, pravzaprav nisem tipičen potrošnik, saj večinoma kupujem preiščeno.

DS: Poskušam – mi pa pogosto ne uspe. Povem kar odkrito – pogosto po moji krivdi, ker se prehitro odločam. Pa vendar – ko pri nakupovanju v velikih trgovinah želim kupiti n. pr. česen, in ko ugotovim, da je česen, ki je sicer lep za oči, iz Kitajske in da slovenskega sploh nimajo; da ko želim kupi krompir, ga imajo iz Španije, iz naših krajev, ga ni – se odpirajo vprašanja, ki so povezana z etično potrošnjo. Še zlasti se postavljajo vprašanja transporta in s tem povezanim onesnaženjem okolja, o pomanjkanju sistemskih ukrepov države, ki bi spodbujali etično potrošnje. In kako odreagiram – tega česna in krompirja pač ne kupim – ga iščem in najdem drugje.

Ali pa kar je tipično – pri nakupih raznih čistil, proizvajalci nalepijo na proizvode z nalepkami na katerih je tekst zapisan s tako majhnimi črkami, da velika večina ljudi teksta absolutno ne more prebrati. Povrhu je tekst v slovenščini hkrati z besedili drugih jezikov, kar še zlasti otežuje seznanjanje z vsebino čistila. Seveda to ni slučajno in takšnemu izdelku rečem hvala lepa. Toda v takšnih primerih bi morala poseči država in kupce zaščiti – postaviti bi morala standard razumne vidnosti nalepk na teh proizvodih. Pri nakupih ima tudi pri meni prednost ekološko pridelana hrana, toda vem, da je za mnoge ljudi ta težko dosegljiva, ker je cena teh izdelkov vendarle praviloma nekoliko višja. Ker se nekoliko ukvarjam s tekom in tai chijem, to praviloma počnem tako, da grem peš v športni park – ne z avtom in še bi lahko našteval drobne stvari in mogoče zamolčal tudi kakšen greh, ko kaj počnem drugače, kot bi moral.

5. Kje vidite povezavo med trajnostnim razvojem, etično potrošnjo in vašim področjem dela?

MŠ: V možnostih osveščanja drugih tudi preko sebe.

PG: Državni zbor lahko kot najvišji organ zakonodajne veje oblasti, kjer se sprejemajo zakoni, ki krojijo naša vsakdanja življenja, kar precej pomaga pri širjenju ideje trajnostnosti in okoljske etike. Je prostor, kjer se krešejo mnenja, izmenjujejo stališča in kjer zakonodaja dobiva svojo končno podobo. Državni zbor lahko precej prispeva k reševanju okoljskih problemov, posredno predvsem z ozaveščanjem o pomenu trajnostnega razvoja in k širjenju poznavanja etične potrošnje. Konkretno ravnanje in sprejemanje (potrošniških) odločitev pa bo vselej ostalo v rokah posameznic in posameznikov.

DS: Ta področja odpirajo velike razvojne možnosti. Na teh področjih bi se lahko odpirala nova kvalitetna delovna mesta. Želim spodbujati lastnike kapitala, da vidijo na teh področjih nove tudi poslovne priložnosti, ki prinašajo možnosti njim novih zaslužkov, hkrati pa nova delovna mesta in zaposlitev mnogih brezposelnih ob hkratni koristi na okolje.

Pravilne odgovore nam pošljite do 21. decembra 2009 na naslov Focus društvo za sonaraven razvoj, Trubarjeva 50, 1000 Ljubljana ali na mail: ziva@focus.si, ter pripišite vaše kontaktne podatke. 22. decembra bomo izžrebali tri srečence, ki bodo prejeli etične nagrade.

Minim
masovna
kviz

RAZSTAVA TUDI JAZ JE NASTALA V OKVIRU ISTOIMENSKEGA PROJEKTA, PRI KATEREM SODELUJEJO ŠTIRI NEVLADNE ORGANIZACIJE: FOCUS, HUMANITAS, EKVILIB TER AFRIŠKI CENTER. ZASNOVANA JE BILA V SODELOVANJU S STUDIJEM POPER.

CILJ RAZSTAVE JE PREDSTAVITEV VPLIVOV VSAKDANJIH ODLOČITEV NA GLOBALNE PROBLEME, KOT SO PODNEBNE SPREMEMBE TER GLOBALNE NEPRAVIČNOSTI.

Besedilo

Društvo Focus

Foto: Rok Klemenčič (Studio Poper)

Razstava TUDI JAZ

Tematsko je razdeljena na štiri enote: mobilnost, prehrana, energija ter oblačila, pri katerih so predstavljene različne možnosti in alternative. Potovala bo (večinoma) po trgovskih centrih po Sloveniji, saj nagovarja v prvi vrsti potrošnike.

Možno jo je postaviti tudi na prošnjo zainteresiranih – lahko so to šole, galerije in drugi javni prostori.

Je interaktivna in spodbuja raziskovanje, pri čemer obiskovalca skozi proces vodi kviz.

Do sedaj je bila poskusno postavljena na Šušarskem mostu v Ljubljani konec maja 2009, uradna otvoritev pa se je zgodila v etno klubu Zlati Zob, ravno tako v Ljubljani, 5. junija 2009. Obiskala je tudi festival Rock Otočec.

Tudi jaz odkriva svet okoli nas kot prostor nešteti možnosti in izbir, ki se nam porajajo v vsakdanjem življenju. Interaktivne enote potujoče razstave nas zapeljejo skozi možnosti, ki jih imamo ter skozi posledice

naših odločitev. Hkrati nas spodbuja k premisleku našega vpliva ter k aktivnem soustvarjanju sedanosti in prihodnosti - naše in Zemljine kot skupne domovine človeškega in vsega živega sveta.

Vsaka enota razkriva eno od področij, brez katerega si ne predstavljamo življenja. Na področju mobilnosti odkrivamo razdalje med našimi vsakodnevnimi premiki, posledice netrajnostnega premikanja in možnosti za okolju in ljudem prijazna potovanja. Oblaček, kjer je predstavljena prehrana, nam razkrije izgled surove kave in kakava, nas informira o načinih pridelave sadja ter o pravični trgovini, ki spoštuje naravo in ljudi. V omari lahko »odkrivamo potovanja naših oblačil« ter pogledamo, kako lahko oblačilo, ki je skoraj postalo odpadek, postane unikatni modni izdelek. Življenja brez energije si ne moremo predstavljati, obenem pa je ne vidimo kot nekaj fizičnega, zato je energija na razstavi utelešena. Predstavljeni sta alternativni fosilna goriva kot simbol preteklosti in (še vedno) sedanosti ter alternative, ki to že nekaj časa več niso, temveč prihajajo v ospredje.

1. Koliko CO2 se sprosti v ozračje pri proizvodnji 1 m3 plastike?

2. Kakšen cilj na osebo so si v Avstriji zadali glede porabe lesa za izdelke do leta 2020 (koliko m3)?

3. Zakaj mora biti les za kanalizacijo posekan poleti v mladi luni?

4. Kje nastajajo oksidi oziroma mineralni pigmenti, ki se uporabljajo za barvanje?

5. Kako se imenuje skladba, ki jo citira Tinkara Kovac?

Zelena
elektrika

Na koncu potovanja skozi razstavo boste lahko sami sprejeli odločitev o vsakdanjih premikih - v smeri skupne prihodnosti planeta in ljudi. Ali si ne želimo vsi lepega življenja na lepem planetu?

Vabljeni ste vsi, ki vas zanima, kako izgledajo naftni sozid predelani v informacijsko točko o okolju prijazni energiji, kako lahko prometni znak stoji tudi brez ceste, kakšen je v resnici kakav, koliko zares tehta zrezek, kako potujejo naše majice in kaj lahko nastane iz stare obleke.

Razstava bo potovala po slovenskih mestih od septembra 2009 dalje.

TEKST
TEKST
TEKST
FOTO

Tudi jaz odkriva svet okoli nas kot prostor nešteti možnosti in izbir, ki se nam porajajo v vsakdanjem življenju.

mobiliteta

energija

Interaktivne enote potujoče razstave nas zapeljejo skozi možnosti, ki jih imamo ter skozi posledice naših odločitev. Hkrati

nas spodbuja k premisleku našega vpliva ter k aktivnem soustvarjanju sedanosti in prihodnosti - naše in Zemljine kot skupne domovine človeškega in vsega živega sveta.

občutila

prehrana

Vabljeni ste vsi, ki vas zanima, kako izgledajo naftni sodi, predelani v informacijsko točko o okolju prijazni energiji, kako lahko prometni znak stoji tudi brez ceste, kakšen je v resnici kakav, koliko zares tehta zrezek, kako potujejo naše majice in kaj lahko nastane iz stare obleke.

interaktivna razstava

tudi jaz

SPREMINJAM SVET

Razstava je na popotovanju po Sloveniji. Na www.tudijaz.si pogledj, kdaj se bo ustavila v tvojem kraju.